

« 18 » февраль 2020 у.

№ 95

Toshkent sh.

**Экологик хавфсизлик тўғрисидаги умумий техник регламентни
тасдиқлаш ҳақида**

Ўзбекистон Республикасининг “Техник жиҳатдан тартибга солиш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ, шунингдек, экологик хавфсизлик ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича ягона талабларни белгилаш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси **қарор қилади:**

1. Экологик хавфсизлик тўғрисидаги умумий техник регламент иловага мувофиқ тасдиқлансин ва расмий эълон қилинган кундан бошлаб ўн саккиз ой ўтгач амалга киритилсин.

2. Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ваколатли давлат органлари билан биргаликда икки ой муддатда экологик хавфсизлик талаблари билан белгиланган стандартлаштириш бўйича илгари қабул қилинган норматив ҳужжатлар рўйхатини тузсин ва “Ўзстандарт” агентлигига тақдим этсин.

3. “Ўзстандарт” агентлиги ушбу Умумий техник регламент амалга киритилган кундан бошлаб экологик хавфсизлик талабларига тегишли стандартлаштириш бўйича норматив ҳужжатларни қўллашда уларнинг мажбурийлик хусусиятини бекор қилиш ва ихтиёрийлигини таъминлаш чораларини кўрсин.

4. Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси Ўзбекистон Миллий телерадиокомпанияси ва оммавий ахборот воситалари билан биргаликда Экологик хавфсизлик тўғрисидаги умумий техник регламентнинг мақсадлари, мазмуни ва уни қўллаш тартиби тўғрисида аҳолини, давлат ва хўжалик бошқарув органларини ва тадбиркорлик субъектларини кенг хабардор қилиш ва улар ўртасида тушунтириш ишлари олиб борилишини таъминласин.

5. “Ўзстандарт” агентлиги манфаатдор вазирликлар ва идоралар билан биргаликда ўзлари қабул қилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни икки ой муддатда ушбу қарорга мувофиқлаштирасин.

6. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари А.Ж.Раматов ва Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси раиси Б.Т. Қўчқоров зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикасининг
Бош вазири

А. Арипов

Вазирлар Маҳкамасининг
2020 йил “ 18 ” февралдаги 95 -сон қарорига
илова

Экологик хавфсизлик тўғрисида умумий техник регламент

1-боб. Умумий қондалар

1. Мазкур умумий техник регламент (кейинги ўринларда Техник регламент деб аталади) маҳсулотни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнларида экологик хавфсизликни таъминлашда мажбурий талабларни белгилайди.

2. Хўжалик ва бошқа фаолият юритувчи объектларда маҳсулотларни (чиқиндиларни) ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ҳамда утилизация қилишда қўлланилаётган ёки қўлланиладиган жараёнлар ушбу Техник регламентнинг тартибга солиш объектлари ҳисобланади.

3. Хўжалик ва бошқа фаолият юритувчи объектларнинг экологик хавфсизлиги:

мазур Техник регламент, шунингдек, бошқа қонун ҳужжатлари билан белгиланган экологик хавфсизлик талабларини ҳисобга олган ҳолда, режалаштирилаётган хўжалик ва бошқа фаолият юритувчи объектнинг ушбу фаолиятни амалга ошириш ҳақида қарор қабул қилингунига қадар атроф табиий муҳитга таъсирини баҳолаш;

атроф табиий муҳитга салбий таъсирнинг камайишини, ходимлар хавфсизлигини ва авария ҳолатлари пайдо бўлишининг олдини олишни таъминлайдиган конструктив таъсифларга эга бўлган машина ва ускуналардан фойдаланиш, шунингдек, технологик жараёнларни қўллаш;

атроф табиий муҳитга салбий таъсирни камайтириш имконини берувчи ажраб чиқаётган газларни ва ҳосил бўладиган оқава сувларни тозалашнинг самарали усул ва технологияларини, ҳосил бўладиган чиқиндиларни утилизация қилиш технологияларини қўллаш орқали амалга оширилади.

4. Ушбу Техник регламентда куйидаги атама ва тушунчалардан фойдаланилади:

экологик сертификатлаштириш (кейинги ўринларда экосертификатлаштириш деб аталади) – сертификатланаётган объектнинг техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатда белгиланган экологик хавфсизлик мезонларига мувофиқлигини тасдиқлаш борасида учинчи томоннинг ҳаракати;

энг яхши қулай технология – маҳсулот (товарлар) ишлаб чиқариш, ишларни бажариш, хизматлар кўрсатиш бўйича замонавий илм-фан ва техник ютуқлар ҳамда уларни қўллашнинг техник имкониятлари мавжуд бўлиши шарти билан атроф табиий муҳитни муҳофаза қилиш мақсадларига эришиш мезонларини самарали уйғунлаштириш асосида белгиланадиган технология;

атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги нормативлар – риоя этилганда табиий экологик таъминланиб, биологик хилма-хиллик сақлаб қолинадиган атроф-муҳит сифатининг белгиланган нормативлари ва унга рухсат этилган таъсир кўрсатиш нормативлари;

рухсат этилган чекланган концентрация – инсон организмида рефлектор таъсирларни келтириб чиқариши мумкин бўлмаган ҳаво, сув ва тупроқдаги ифлослантирувчи модданинг концентрацияси;

рухсат этилган чекланган ташлама – ташланмаларда атмосфера ҳавоси учун белгиланган рухсат этилган чекланган квоталардан ошмайдиган ер усти концентрацияни шакллантирадиган вақт бирлигидаги ифлослантирувчи моддалар массаси;

рухсат этилган чекланган оқава – оқава сувларда назорат пунктидаги сув сифати нормаларини таъминлаш мақсадида ушбу пунктда белгиланган режимда ташлашга максимал рухсат этилган вақт бирлигидаги моддалар массаси;

атроф-муҳитга ифлослантирувчи моддалар ташламалари ва оқаваларини, чиқиндиларнинг ҳосил бўлиши ва жойлаштирилишини нормалаштириш – ўзгаришларга энг сезгир бўлган организмлар (индикаторлар) турининг таъсирланиши бўйича аниқланадиган, ифлослантирувчи моддалар ва чиқиндиларнинг табиий хусусиятларини ўзгартиришга рухсат этиладиган чегараларни белгилаш;

хўжалик ва бошқа фаолият объекти – маҳсулот ишлаб чиқариш, чиқиндиларни қайта ишлаш, хизмат кўрсатиш, маҳсулотни сақлаш, ташиш, утилизация қилиш бўйича бир ёки ундан ортиқ фаолият амалга ошириладиган стационар ёки кўчма объект;

экологик хавфсизлик талаблари – атроф-муҳитга зарар етказилишининг олдини олиш мақсадида белгиланадиган ва бажарилиши мажбурий бўлган талаблар;

экологик хавфсизлик – табиий муҳит ва инсоннинг ҳаётий муҳим манфаатларининг хўжалик ва бошқа фаолият, табиий ҳамда техноген тусдаги фавқулодда вазиятлар ва уларнинг оқибатларининг эҳтимолий салбий таъсиридан ҳимояланганлик ҳолати;

экологик экспертиза – режалаштирилаётган ёки амалга оширилаётган хўжалик ва бошқа турдаги фаолиятнинг экологик талабларга мувофиқлигини

аниқлаш ҳамда экологик экспертиза объектини амалга ошириш тўғрисида қарор қабул қилинганга қадар босқичларда амалга ошириш мумкинлигини белгилаш;

экологик назорат – атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилишининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйишга, табиатни муҳофаза қилиш фаолияти самарадорлигини оширишга қаратилган давлат ва жамоатчилик чора-тадбирлари тизими;

чиқиндиларнинг шаклланиш нормативлари – маҳсулот бирлигини ишлаб чиқаришда ёки бошланғич хомашё бирлигида ҳосил бўладиган муайян турдаги чиқиндиларнинг белгиланган миқдори;

хавфли чиқиндилар – таркибида хавфли (заҳарлилик, юқумлилик, портловчанлик, тез алангаланиб ёнғин чиқарувчанлик, реакцияга тез киришувчанлик, радиоактивлик ва бошқалар) хусусиятлардан биттасига эга бўлган ва аҳоли ҳаёти ҳамда соғлигига, атроф-муҳитга ўзи мустақил тарзда ҳамда бошқа моддаларга қўшилган ҳолда бевосита ёки яширин хавф туғдирадиган миқдорда ва шаклда мавжуд бўлган моддалар;

экологик хавфсизлик соҳасида техник жиҳатдан тартибга солиш – экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича мажбурий талабларни белгилаш, қўллаш ва бажариш соҳасидаги муносабатларни ҳуқуқий тартибга солиш тизимининг бир қисми.

2-боб. Экологик хавфсизликни таъминлаш талаблари

5. Техник регламент маҳсулотларни (чиқиндиларни) ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнларининг экологик хавфсизлигини таъминлаш учун:

атмосфера ҳавоси муҳофазасини;

сув объектларининг муҳофазасини;

ҳайвонот ва ўсимлик дунёси объектларининг муҳофазасини;

ер ресурсларининг муҳофазасини;

қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда чиқинди билан боғлиқ ишлар амалга оширилишини таъминлайдиган мажбурий талабларни белгилайди.

3-боб. Маҳсулотларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнларида экологик хавфсизлик талаблари

1-§. Маҳсулотларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнларида экологик хавфсизликнинг умумий талаблари

6. Атроф табиий муҳит ҳолатининг барқарорлиги ва яхшиланиши мавжуд хўжалик ва бошқа фаолият объектларининг атроф табиий муҳитга

кўрсатаётган салбий таъсирининг рухсат этилган босқичма-босқич камайиб борадиган даражаларига эришиш энг яхши қулай технологияларни қўлланиши билан таъминланади.

7. Хўжалик ва бошқа фаолиятнинг мавжуд стационар объектлари учун атмосферага ифлослантирувчи моддаларнинг рухсат этилган чекланган ташламаларининг, ер усти сув ҳавзалари ва жой рельефига ифлослантирувчи моддаларнинг рухсат этилган чекланган оқавалари, чиқиндилар ҳосил бўлиши ва жойлаштирилишининг экологик нормативлари белгиланади.

8. Нормативлар қуйидаги кўрсаткичлар бўйича белгиланади:

ташланмаларнинг атмосфера ҳавоси учун белгиланган рухсат этилган чекланган квоталардан ошмайдиган (рухсат этилган чекланган концентрациялар улушларида) ер усти концентрацияларини шакллантирувчи вақт бирлигидаги (секундига грамм) ифлослантирувчи моддалар массаси;

оқава сувларда назорат пунктидаги сув сифати нормаларини таъминлаш мақсадида ушбу пунктда белгиланган режимда ташлашга максимал рухсат этилган вақт бирлигидаги моддалар массаси;

сақлашнинг муайян муддати кўрсатилган ҳолда, жиҳозланган ўз ишлаб чиқариш майдонларида ва/ёки ишлаб чиқариш чиқиндиларини жойлаштириш объектларида ҳосил бўлган ҳамда жойлаштирилган ишлаб чиқариш чиқиндиларининг ҳар бир хавфлилик тоифаси бўйича миқдори.

9. Юқорида келтирилган кўрсаткичлар бўйича нормативлар маҳсулотнинг муайян тури учун махсус техник регламентларда белгиланади.

10. Хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар белгиланган нормативларни камайтиришнинг ҳар йили эришиладиган кўрсаткичларини кўрсатган ҳолда, мазкур Техник регламентнинг 8-бандида белгиланган битта ёки бир қанча кўрсаткичлар бўйича табиатни муҳофаза қилиш бўйича режали тадбирлар ва ифлослантирувчи моддалар ташланмалари ва оқаваларининг, ишлаб чиқариш ҳамда истеъмол чиқиндиларининг ҳосил бўлиши ва камайиши бўйича белгиланган нормативларни камайтириш режасини ишлаб чиқади.

Атроф табиий муҳитга салбий таъсир кўрсатишнинг белгиланган даражаларини пасайтиришда қўлланиладиган услуб ва воситалар хўжалик ёки бошқа фаолият субъекти томонидан ушбу Техник регламентда белгиланган экологик хавфсизлик талаблари ҳисобга олинган ҳолда мустақил равишда белгиланади.

Хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар ишлаб чиқариладиган маҳсулот бирлигига тўғри келадиган ташламалар, оқавалар, чиқиндилар ҳосил бўлишининг солиштирма кўрсаткичларининг ҳисоб-китобини ҳар йили амалга оширади.

11. Ифлослантирувчи моддаларнинг ташламалари, оқавалари, чиқиндиларни ҳосил бўлиши ва жойлаштирилишининг белгиланган нормаларини пасайтириш борасида қайд этилган мажбуриятларни ҳисобга олган ҳолда ёки маҳсулот ишлаб чиқариш ҳажмлари ошган ҳолларда, экологик нормативлар қайта кўриб чиқилади ва рухсат этилган нормаларга мувофиқлаштирилади.

12. Ифлослантирувчи моддаларнинг ташламалари, оқавалари, чиқиндиларнинг ҳосил бўлиши ва жойлаштирилишининг белгиланган нормативлари ҳамда салбий таъсирни пасайтириш бўйича қайд этилган кўрсаткичлар қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда тасдиқланади.

13. Табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш мақсадларида мазкур Техник регламент кучга киргандан бошлаб рухсат берувчи ҳужжатларда (лицензиялар, рухсатномалар ва/ёки бошқа шакллар) кўзда тутилган муддатларда ушбу ҳужжатларга мувофиқ табиий (сув, ер, ўрмон, минерал-хомашё, биологик) ресурсларини олиш ҳажмлари ва шартлари белгиланади.

14. Хўжалик юритувчи субъектлар объект раҳбарияти томонидан тасдиқланган режа-жадвалга мувофиқ ишлаб чиқариш экологик назоратни амалга оширади.

15. Хўжалик юритувчи субъектлар атроф-муҳитга тушадиган оғирликни норматив даражагача пасайтиришни таъминлайдиган табиатни муҳофаза қилиш тадбирларни амалга оширади.

Маҳсулотларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнларида хавфли моддалар ишлатилса, хўжалик юритувчи ва бошқа фаолият объекти учун фавқулодда вазиятларни бартараф этиш режаси ишлаб чиқилади.

Ушбу режада ноқулай об-ҳаво шароити ёки бошқа табиий ҳамда техноген фавқулодда ҳолатлар сабабли юзага келиши мумкин бўлган салбий экологик оқибатлар ва уларнинг олдини олиш юзасидан маълумотларни хўжалик юритувчи субъектлар ёки тегишли давлат органлари томонидан аҳолига етказилиши кўзда тутилади.

16. Нефть, кимё ва бошқа хавфли моддалар ҳамда маҳсулотларни атроф-муҳит ифлосланишининг олдини олиш воситалари ва маҳсулотлар сирқиб оқиб кетишини аниқлайдиган назорат-ўлчов ускуналари билан жиҳозланмасдан ташиш ва сақлаш иншоотлари ҳамда қурилмаларини ишга тушириш ҳамда улардан фойдаланиш тақиқланади. Хавфли маҳсулот ва чиқиндиларни сақлаш, ташиш иншоотлари ва қурилмалари фавқулодда вазиятларда юзага келиши мумкин бўлган салбий экологик оқибатларни бартараф этиш воситалари тўплами (кимёвий реагентлар, ўт ўчириш воситалари ва бошқалар) билан таъминланиши лозим.

Барча турдаги маҳсулот (чиқинди)ни ташиш жараёнлари уларнинг техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатларда белгиланган талаблар бўйича амалга оширилади.

17. Атроф табиий муҳитга бевосита ёки билвосита таъсир кўрсатадиган режалаштирилган хўжалик ёки бошқа фаолият объектларини лойиҳалаштириш босқичида экологик хавфсизлик талабларини ҳисобга олиш учун объект жойлашган жойга нисбатан атроф-муҳитга таъсир баҳоланади ва давлат экологик экспертизаси ўтказилади.

Атроф-муҳитга таъсирни баҳолаш ҳамда давлат экологик экспертизаси хўжалик юритувчи субъектнинг фаолият йўналиши ўзгартирилганда ёки фаолиятнинг янги турлари жорий қилинганда, шунингдек, унинг жойлашган жойи ўзгарганда амалга оширилади.

Табиатни шовқин, тебраниш, электрмагнит майдонлари ва бошқа зарарли физик таъсирлардан муҳофаза қилиш, табиатни назорат этилмайдиган ва зарарли биологик таъсирлардан муҳофаза қилиш соҳасидаги талабларга риоя этилиши қабул қилинган санитар қоидалар ва нормаларга мувофиқ амалга оширилади.

2-§. Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилишни таъминловчи экологик хавфсизлик талаблари

18. Атмосфера ҳавосини муҳофаза қилиш мақсадида:

атмосфера ҳавосига ташланадиган ифлослантирувчи моддаларни тозалаш курилмалари ҳамда уларни назорат қилиш воситалари (шу жумладан таҳлилий) билан жиҳозламасдан хўжалик ва бошқа фаолиятнинг стационар объектларини лойиҳалаштириш;

атмосфера ҳавосига ифлослантирувчи моддалар ташламаларининг таркиби ва ҳажми ҳамда шовқин даражаси бўйича махсус техник регламент талабларига жавоб бермайдиган автотранспорт воситаларидан фойдаланиш;

хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар, аҳоли пунктлари худудларида ишлаб чиқариш ва истеъмол чиқиндиларини кўмиш, зарарсизлантириш ва ёқиш;

таркибида озонни емирувчи моддалар бўлган ускуналарнинг атмосфера озон қатламига салбий таъсирининг олдини олиш чораларини кўрмасдан, улардан фойдаланиш ва уларни таъмирлаш тақиқланади.

19. Стационар ва кўчма манбалар ташламаларидаги ифлослантирувчи моддалар концентрацияси махсус техник регламентларда белгиланган талабларга мувофиқ нормалаштирилади.

20. Фаолияти атмосфера ҳавосига ифлослантирувчи моддалар ва озонни емирувчи моддалар ташламалари чиқариш билан боғлиқ бўлган корхона, муассаса ва ташкилотлар:

атмосферага ташламаларни тозалайдиган иншоот, жиҳоз ва ускуналардан, шунингдек, уларни назорат қилиш воситаларидан фойдаланиш қоидаларига риоя этиш;

хўжалик ва бошқа объектлар атрофида санитария-ҳимоя зоналарини ташкил қилиш;

ифлослантирувчи моддалар ташламаларини камайтириш чораларини кўриш;

ифлослантирувчи моддаларнинг рухсат этилган чекланган ташламалари нормативларига риоя этилишини назорат қилиш, уларнинг ҳисобини юритиш ва давлат статистика ҳисоботини белгиланган тартибда тақдим этиш;

энергия тежайдиган технологияларни жорий этиш, ёқилғи-энергетика ресурсларини тежаш, энергиянинг экологик тоза манбаларидан фойдаланиш;

кутилаётган ноқулай об-ҳаво шароитлари муносабати билан атмосфера ҳавосига ифлослантирувчи моддалар ва биологик организмлар ташламаларини камайтириш бўйича Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси билан келишилган чора-тадбирларни амалга ошириш;

кучли таъсир кўрсатувчи захарли моддалар ва учувчан бирикмаларни сақлаш, улардан фойдаланиш ҳамда уларнинг қадоқлаш идишларини зарарсизлантириш шартларига риоя қилиш;

атмосферага кўплаб ва авариявий ташламалар чиқарилишининг, юзага келиши мумкин бўлган хавфли вазиятларнинг олдини олиш, шунингдек, атмосфера ҳавосининг трансчегаравий ифлосланишини камайтириш чораларини кўриш;

чиқиндилар утилизация қилинишини таъминлаш ҳамда уларни тўплаш ва қайта ишлашда атмосфера ҳавоси ифлосланишининг олдини олиш чораларини кўриш;

таркибида озонни емирувчи моддалар бўлган буюмлардан фойдаланиш ва уларни таъмирлаш, уларнинг ҳисобини юритиш ҳамда озон учун хавфсиз моддалар билан алмаштиришини таъминлашга мажбурдир.

3-§. Сув объектлари муҳофазасини таъминловчи экологик хавфсизлик талаблари

21. Сув объектларини муҳофаза қилиш мақсадида:

сув объектларининг сувни муҳофаза қилиш зоналари ҳамда санитария-муҳофаза зоналари ҳудудларида хавфли объектларни жойлаштириш;

хўжалик-ичимлик, коммунал-маиший ва балиқчилик хўжалигига мўлжалланган мақсадларда фойдаланиладиган сув объектларига, жой рельефига, шунингдек, ер ости сувли горизонтларига ҳамда суғориш

майдонларига тозаланмаган ва зарарсизлантирилмаган оқава сувларни ташлаш;

шаҳар ва посёлка канализация тизимларига маҳаллий тозалаш иншоотларида олдиндан тозаламасдан канализация тизимига қабул қилиш талабларига жавоб бермайдиган ишлаб чиқариш оқава сувларини ташлаш;

канализация тизимларига таркибида ҳали аниқлаш усуллари белгиланмаган моддалар бўлган ишлаб чиқариш оқава сувларини ташлаш;

оқава сув тозалашнинг талаб этиладиган ускуна ва иншоотлари ва уларни назорат қилиш воситалари билан жиҳозланмаган хўжалик ва бошқа фаолиятнинг стационар объектларини ишга тушириш ва улардан фойдаланиш;

сув объектларининг юзасидаги ўзи юрар ва ўзи юрмайдиган кемалар, шунингдек, бошқа объектлардан уларда ҳосил бўладиган оқава сув ва чиқиндиларни тўплаш мосламаларисиз фойдаланиш;

сув объектларига ишлаб чиқариш, маиший ва бошқа чиқиндиларни ташлаш, шу жумладан сув объектлари ва уларнинг соҳилларини чиқиндилар билан ифлослантириш;

руҳсат этилмаган жойларда оқава сувларнинг чўқиндиларини сақлаш ёки жойлаштириш;

оқава сувларнинг сув объектларига ва жой рельефига кўплаб чиқарилиши;

ичимлик, хўжалик-маиший ва даволаш мақсадларида фойдаланиладиган ёки фойдаланиш учун истиқболли бўлган ер ости сувларини тўйинтириш ва олиш соҳасида кимёвий, бактериологик ёки радиациявий ифлосланиш манбаи бўлган чиқиндиларни кўмиш, ахлатхона, қабристон, чорва моллари қабристонлари ва бошқа объектларни жойлаштириш;

ичимлик суви сифатига эга бўлган ер ости сувларидан бошқа эҳтиёжлар учун асоссиз фойдаланиш;

бурғулаш жараёнида ҳосил бўладиган оқава сув ва шламларни ташлаш учун лойдан қурилган турли химояланмаган омборлар, тўплагич ҳовузлар, шунингдек, карстли воронкалар ва бошқа чуқурликлардан фойдаланиш;

фойдали қазилмаларни қазиб олиш, сув сатҳини пасайтириш ишлари, мелиоратив ерларда дренаж тизимларини қуриш ва улардан фойдаланиш пайтида ер ости сувларини ифлослантириш;

далаларнинг дренаж сувларини ва аҳоли пунктлари ҳудудларида жала ёмғир оқава сувларини жарлик ва сойликларга чиқариб ташлаш;

марказлаштирилмаган сув таъминотида ишлатиладиган ер ости сувлари тўпланадиган жойларда заҳарли кимёвий восита ва ўғитларни қўллаш ва сақлаш;

қишлоқ хўжалиги ерларини ушбу ерлар ва ер ости сувлари ҳолатига таъсир кўрсатадиган ёки салбий таъсир кўсатиши мумкин бўлган оқава сувлар билан суғориш.

22. Фаолияти натижасида оқава сувлар ҳосил бўладиган хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар:

ифлослантирувчи моддаларнинг сув объектлари ва жой рельефига ташлаш нормативларига риоя этилишини, шунингдек, уларни камайтириш чора-тадбирларининг амалга оширилишини таъминлайди;

ер усти ва ер ости манбаларидан олинадиган сув миқдори ҳамда сифати, шаҳар сув таъминоти тизими ёки бошқа корхонанинг сув таъминоти тизимидан олинадиган сув ҳажми ҳисобини, шунингдек, оқава сувлар ташламалари (ер усти сув объекти, жой рельефи, канализация тизими, алоҳида қазилган ўралар, парланиш майдонлари, филтрлаш майдонлари, суғориладиган дехқончилик далаларига ва бошқаларга) ҳисобини юритади;

оқава сувларни тозалашга мўлжалланган ускуналар ва иншоотлардан фойдаланиш қоида ва режимларига риоя қилади;

хомашё, ишлаб чиқариш маҳсулотлари, саноат ва қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариш чиқиндилари, қаттиқ ва суюқ маиший чиқиндиларни сақлаш идишларининг сув ўтказмаслигини таъминлайди;

тупроқ юзасидаги ифлосланган сувларнинг ер ости сув горизонтларига сизиб ўтишининг олди олиншини таъминлайди;

нефть ва нефть маҳсулотларини тўплаш тизимларининг герметиклигини таъминлайди;

фойдаланиб бўлган карьерларнинг рекультивация қилишни таъминлайди.

23. Шаҳар ва бошқа аҳоли пунктларининг коммунал канализация тизимларига абонентларнинг маҳаллий тозалаш иншоотларида дастлаб тозаламасдан:

абонентларнинг таркибида қувурлар, қудуқлар, панжаларга тиқилиб қоладиган ёки қувурлар, қудуқлар деворларида, панжараларда ўтириб қоладиган (металл заки, тўпон, оҳак, қум, гипс, металл қириндилари, ҳайвон қолдиқлари ҳамда келиб чиқиши органик бўлган чиқиндилар) моддалар, қурилиш ва маиший чиқиндилар, шунингдек, бошқа ишлаб чиқариш ва хўжалик чиқиндилари бўлган ишлаб чиқариш оқаваларининг;

коммунал-экологик нормаларда белгиланмаган шартли тоза оқава сувларни, таркибида бўёқлар бўлган оқава сувларни, саноат корхоналар майдонларида (ёмғир, қор ва муз эриган, суғориш-ювиш сувлари) ҳосил бўладиган юза оқава сувларни, ишлаб чиқариш майдонлари ва ҳудудларнинг (канализация тизимига умумий ёки алоҳида ташланадиган) сизот сувлар сатҳи пасайтиши туфайли ҳосил бўладиган дренаж сувларнинг;

канализация-тозалаш иншоотларининг қувурлари ва технологик коммуникацияларига емирувчан таъсир кўрсатадиган моддалар, ишлаб чиқариш оқава сувларини биологик тозалашга тўсқинлик қилувчи концентрациядаги зарарли моддалар, хавфли бактериологик ифлослантувчи моддалар, эримайдиган ишлаб чиқариш нефть маҳсулотлари, биологик жиҳатдан қийин оксидланадиган органик, юзага фаол таъсир кўрсатувчи моддалар, шунингдек, минерал моддаларнинг;

сув объектига келиб тушадиган, сарфи ва таркиби ифлослантувчи моддалар ҳажми ва миқдорининг рухсат этилган белгиланган нормаларидан ошишига олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш оқава сувлари, ҳарорати 40°C дан юқори, сув муҳитининг кўрсаткичи рН 6,5 дан паст ёки 9 дан юқори бўлган, кислороддаги кимёвий эҳтиёж даражаси (ККЭ) кислороддаги биологик эҳтиёжга (КБЭ₅) нисбатан 2,5 мартадан ортиқ бўлса ёки КБЭ_{тўлик} 1,5 марта – 500 мг/л.дан ошмайдиган, муаллақ ва қалқиб чиқувчи моддалар 500 мг/л дан ортиқ концентрациялардан ошувчи, канализация тармоқларига ташламаларнинг рухсат этилган чекланган лимитлари белгиланмаган моддалари бўлган ишлаб чиқариш оқава сувларининг;

канализация тармоқлари ва тозалаш иншоотларида заҳарли газлар (олтингугурт водороди, олтингугурт углероди, цианидводородли кислота, осон учувчан ароматик углеводородлар буғлари ва бошқалар) ҳамда бошқа портлаш ва ёнғин хавфи бўлган, заҳарли аралашмалар, концентрацияланган кўр ва куб эритмаларни ҳосил қилишга қодир бўлган кислота, қайноқ аралашма, токсик ва газсимон моддаларни, хусусан, эритувчилар (бензин, диэтилли эфир, дихлорметан, бензол ва бошқалар) бўёқлар, шунингдек, таркибида радиоактив моддалар бўлган оқава сувларнинг ташланиши тақиқланади.

24. Таркибида радиоактив моддалар бўлган ишлаб чиқариш оқава сувларини қабул қилиш учун махсус канализация тизими мавжуд бўлмаганда, улар шаҳар ёки бошқа аҳоли пунктининг коммунал канализация тизимига радиоактив моддалар ва ионлаштирувчи нурланишнинг бошқа манбалари билан ишлашнинг радиоактив хавфсизлик нормалари ва санитария қоидаларига мувофиқ қабул қилинади.

25. Шаҳарлар ва бошқа аҳоли пунктларининг коммунал канализация тизимларида ўзаро таъсири эмульсиялар, заҳарли ёки портлаш хавфи бўлган газлар, шунингдек, катта миқдордаги эримайдиган моддаларни (мисол учун, таркибида кальций ёки магний тузлари ва ишқорли эритмалар; сода ва нордон сув; натрий сульфиди ва таркибида ишқор, хлор ва феноллар ҳаддан ташқари кўп бўлган ишлаб чиқариш оқава сувлари) ҳосил бўлишига олиб келиши мумкин бўлган ишлаб чиқариш оқава сувларининг қўшилишига йўл қўйилмайди.

4-§. Ўсимлик ва ҳайвонот дунёси объектларини муҳофаза қилишни таъминловчи экологик хавфсизлик талаблари

26. Хўжалик ва бошқа фаолият объектларини лойиҳалаштириш, қуриш ва улардан фойдаланишда ўсимлик ва ҳайвонот дунёси объектларини, шунингдек, уларнинг яшаш ва ўсиш жойларини сақлаб қолиш мақсадларида:

ўсимликларни ёқиш, ёввойи ҳайвонлар учун хавfli бўлган материаллар, хомашё, кимёвий моддалар, ўсимликларни химоя қилиш воситалари, минерал ўғитлар ва бошқа препаратларни сақлаш ҳамда қўллаш, ҳайвонот дунёсини муҳофаза қилиш ва ундан фойдаланиш талабларини ҳисобга олмаган ҳолда, маиший ва ишлаб чиқариш чиқиндиларини утилизация қилиш, ташиш ва кўмиш;

муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг ер участкалари ва сувли акваториясида уларнинг мақсадли вазифаларига зид бўлган ҳар қандай фаолият;

ҳайвонларнинг оммавий кўчиш (миграция) йўлларида махсус ўтиш жойлари бўлмаган тўсиқ ва иншоотлар ўрнатиш;

хўжалик ва бошқа фаолият объектларини қуришда сўқмоқлар, ҳайвонларнинг кўпайиш даврида дарахт-бута ўсимликларини тозалаш;

сув ва сув бўйида яшайдиган ҳайвон ва қушларнинг кўпайиш, қишлаш, ва оммавий тўпланиш жойларида ифлослантирувчи моддаларнинг рухсат этилган чекланган концентрацияларидан ортиқча бўлган оқава сув ва чиқиндиларни ташлаш;

атроф-муҳит муҳофазаси соҳасидаги махсус ваколатли органнинг рухсатисиз ҳайвонот ва ўсимлик дунёси объектларини олиш;

Ўзбекистон Республикаси Қизил китобига киритилган ҳайвон ва ўсимлик дунёси объектларини олиш, қонун ҳужжатларида назарда тутилган мақсадларда олиш бундан мустасно;

ёввойи ҳайвонларни ўзбошимчалик билан кўчириш, иқлимлаштириш ва чатиштириш тақиқланади.

27. Хўжалик ва бошқа фаолият объектларини лойиҳалаштириш ва қуришда ҳайвонот дунёси объектларини химоя қилиш чоралари, шу жумладан уларнинг оммавий кўчиш, кўпайиш ва туллаш, ёш ҳайвонларни боқиш, балиқларни увилдириқ сочиш, ёш балиқларни боқиш, ўстириш ва сақлаш даврларида ишларни чеклаш таъминланиши лозим.

28. Хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар ҳайвонот дунёси объектларининг ишлаб чиқариш майдонларидаги хавfli модда ва хомашёлар таъсиридан нобуд бўлишининг олдини олиш учун:

материаллар, хомашё ва чиқиндиларни атрофи тўсиқ билан ўралган, майдонлари бетонланган ва марзаланган ёпиқ канализация тизими мавжуд бўлган жойларда сақлаши;

хўжалик ва ишлаб чиқариш оқава сувларини ишлаб чиқариш майдончасининг ўзида ишлов бериш ёки кейинчалик утилизация қилиш учун махсус полигонларга ташиш учун идишларга жойлаштириш;

идиш ва резервуарларни уларга ҳайвонлар тушиб кетишининг олдини олиш мақсадида ҳимоя тизими билан жиҳозлаши лозим.

29. Транспорт магистралларидан фойдаланувчи транспорт воситалари эгалари ва ташкилотлар ҳайвонот дунёси объектларига зарар етказилишининг олдини олиш чораларини кўришга мажбурдир. Транспорт магистралларида махсус огоҳлантирувчи белгилар ёки транспорт ҳаракати тезлигини чекловчи белгилар ўрнатилиши лозим.

30. Транспорт магистраллари кичик дарё ва сойлар (ер усти сув ҳавзалари) билан кесишганда, балиқ ва ер устида яшайдиган ҳайвонларнинг эркин кўчиб юриши таъминланиши лозим.

31. Электр узатиш линиялари электромагнит майдонининг таъсирдан ҳайвонот дунёси объектлари ўлишининг олдини олиш учун ушбу линиялар бўйлаб санитария-ҳимоя полосалари белгиланади.

32. Электр узатиш линияларидаги трансформатор подстанциялари, уларнинг тармоқлари ва ишлайдиган механизмлари ҳайвонларнинг подстанция ҳудудига киришини ва уларни ушбу тармоқ ва механизмларга тушиб қолишининг олдини оловчи қурилмалар (тўсиқлар, ўраб турувчи қоплама ва бошқалар) билан жиҳозланган бўлиши лозим.

Қушлар оммавий кўчиш жойларида уларнинг алоқа линиялари билан тўқнашуви туфайли ўлишининг олдини олиш учун ҳаводаги алоқа сим тизимини ер ости кабел ёки радиорелей билан алмаштириш тавсия этилади.

33. Сув ҳавзалари ва очиқ сув оқимларидан сув олишда сув ва сув бўйида яшайдиган ҳайвонларнинг нобуд бўлишининг олдини оловчи чора-тадбирлар кўзда тутилиши лозим.

34. Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги ўсимлик ва ҳайвонот дунёси объектларидан фойдаланиш, шу жумладан йўқ бўлиб кетиш хавфи бўлган ёввойи флора ва фаунанинг турлари билан халқаро савдо (CITES) белгиланган тартибда амалга оширилади.

35. Ўзбекистон Республикаси Қизил китобига киритилган ўсимликлар, ҳайвонлар ва бошқа организмлар турлари яшаш жойлари сақлаб қолиниши лозим.

36. Табиатдан фойдаланувчилар ҳайвонот дунёси объектларининг овланадиган турларини овлаш ва доривор ўсимликларни йиғиш қурол ва усулларини қўллашнинг рухсат этилган қоидалари, муддатлари ва рўйхатига риоя этишлари керак.

37. Табиатдан фойдаланувчилар ҳайвонот дунёси объектларини овлаш ва тутқунликда сақлаш шартлари ва қоидаларига риоя қилишлари лозим.

38. Ўрмондан фойдаланиш билан боғлиқ фаолиятни амалга оширишда табиатдан фойдаланувчиларга:

тупроқлар эрозиясининг ривожланишига ҳамда ўрмонлар ҳолатига ва уларнинг қайта тикланиши, шунингдек, сув ва бошқа табиий объектларнинг ҳолатига нормадан ортиқ бошқа салбий таъсирларга олиб келадиган усуллар билан ишларни амалга ошириш;

ўрмонларнинг ҳимоя хусусиятлари, ёнғинга қарши, экологик ва санитар ҳолати, шунингдек, уларни қайта тиклаш шароитлари ёмонлашувига сабаб бўладиган ишларни амалга ошириш;

экотизимлар ва ўрмонларни қайта тиклаш ҳолатига зарарли таъсирнинг олдини олиш қурилмалари билан таъминланмаган янги ва реконструкция қилинган объектларни ишга тушириш;

ёғочни йўқотиш, ишга яроқли ёғоч-тахтани ўтинга чиқариш ва ундан мақсадсиз фойдаланиш;

бино, иншоот ва коммуникацияларни қуришда ишлаб чиқариш-техник зарурат талаб этмаса, дарахт ва буталарни кесиш;

миллий табиат боғлари, буюртмахоналар, табиат ёдгорликлари ўрмонларида, илмий ва тарихий аҳамиятга эга бўлган ўрмонлар, ўрмон парклар, шаҳар ўрмонлари, яшил ҳудудларнинг ўрмонзор парклари қисмларида, аҳоли пунктлари ва саноат марказлари атрофларида, давлат ўрмон полосаларида, эрозияга қарши ўрмонларда, дарё, кўл ва бошқа сув объектларининг қирғоқ бўйларидаги ўрмонларнинг ман этилган полосаларида иккиламчи аҳамиятга эга бўлган ўрмон материалларини тайёрлаш, мол боқиш, ёғоч бўлмайдиган ўрмон маҳсулотларини саноат усулида тайёрлаш;

тайёрлаш ва олиб чиқиш муддатлари тугагандан сўнг кесиш жойларида чала кесилган ва тайёрланган ёғочлар қолдиқларини қолдириш тақиқланади.

Ўрмон қонун ҳужжатлари бузилган ҳолларда, шунингдек, ўрмонлар ва бошқа табиий объектларни муҳофаза қилиш, ҳимоя қилиш ва қайта тиклаш мақсадларида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ўрмондан фойдаланиш ҳуқуқи чекланиши, вақтинча тўхтатилиши ёки тақиқланиши мумкин.

39. Ўрмондан доимий фойдаланувчилар:

ўрмонлар, муҳофазаси, ҳимояси, улардан оқилона фойдаланиш ва уларнинг қайта тикланишини таъминлаш;

ўрмонларнинг давлат ҳисобини юритиш;

ишларни ўрмонлар ҳолати ва уларни қайта тиклаш ҳолатига, тупроқлар, ҳайвонот дунёси, шунингдек, сув ва бошқа табиий объектларнинг ҳолатига салбий таъсир кўрсатишга йўл қўйилмайдиган усуллар билан амалга ошириш;

ўрмондан фойдаланганлик учун тўловни ўз вақтида белгиланган тартибда амалга ошириш;

муҳофаза этиладиган табиий ҳудудлар режимини таъминлашга;

ўрмондан бошқа фойдаланувчиларнинг ҳақ-ҳуқуқларини бузмасликка мажбурдир.

Ўрмондан доимий фойдаланувчилар қонун ҳужжатларида белгиланган бошқа ҳуқуқларга эга бўлиши ва бошқа мажбуриятларни ҳам олишлари мумкин.

Ўрмондан вақтинча фойдаланувчилар:

ўзларига берилган яйловлар, пичанзорлар ва бошқа ўрмон ерларидан оқилона фойдаланиш;

ишларни ўрмонларнинг ҳолати ва кўпайишига, тупроқ, ёввойи табиатнинг ҳолатига, шунингдек сув ва бошқа табиий объектларга салбий таъсир кўрсатмайдиган усулларда амалга ошириш;

ишларни ўрмонлар ҳолати ва уларни қайта тиклаш ҳолатига, тупроқлар, ҳайвонот дунёси, шунингдек, сув ва бошқа табиий объектларнинг ҳолатига салбий таъсирга йўл қўймайдиган усуллар билан амалга ошириш;

ўрмондан фойдаланганлик учун тўловни ўз вақтида белгиланган тартибда амалга оширишга;

ўрмондан бошқа фойдаланувчиларнинг ҳақ-ҳуқуқларини бузмасликка мажбурдир.

Ўрмондан вақтинча фойдаланувчилар қонун ҳужжатларида белгиланган бошқа ҳуқуқларга эга бўлиши ва бошқа мажбуриятларни ҳам олишлари мумкин.

5-§. Ер ресурслари муҳофазасини таъминловчи экологик хавфсизлик талаблари

40. Тупроқ қопламанинг бузилиши билан боғлиқ ишлар амалга оширилаётганда кейинчалик ерни биологик рекултивациялаш ёки унумдорлиги паст ерларда фойдаланиш учун тупроқнинг унумдор қатлами олиниши, сақланиши лозим.

41. Вақтинча кириш йўллари қурилиши маҳаллий табиий шароитлар ҳисобга олинган ҳолда, мавжуд йўл тармоғидан имкон қадар фойдаланган ҳолда амалга оширилади.

42. Транспорт ва махсус техника, ўсимлик ва тупроқ қоплами бузилишини келтириб чиқармайдиган хавфсиз ҳаракатни таъминлайдиган, фақат махсус қурилган йўллардан ҳаракатланади.

43. Ер ости бойликларидан фойдаланиш билан боғлиқ фаолият амалга оширилганда, табиатдан фойдаланувчиларга:

аҳоли пунктларида атмосфера ҳавосини чанг, зарарли газлар, бадбўй анқийдиган моддалар билан ифлослантирувчи манба ҳисобланган жинслар уюмлари ва чиқинди сақлагичларни жойлаштириш;

ер ости бойликларидан ўзбошимчалик билан фойдаланиш;

ер усти ва ер ости бойликлари яхлитлигини бузиш билан боғлиқ бўлган ишларни давлат экологик экспертизасининг ижобий хулосаси олингунга қадар бажариш;

давлат экологик экспертизасининг ижобий хулосаси олингунга қадар ер юзаси ва унинг қаъри бутунлигини бузиш билан боғлиқ ишларни бажариш;

фойдали қазилмалар жойлашган майдонларда ўзбошимчалик билан қурилишлар қилиш ҳамда ушбу ер майдонларидан бошқа мақсадларда фойдаланиш;

агар ер ости бойликларининг ҳолати одамлар ҳаёти ва соғлигига хавф туғдирса, улардан фойдаланиш билан боғлиқ ишларни амалга ошириш;

тоғ-кон ажратмасидан ташқарида фойдали қазилмаларни қазиб олиш билан боғлиқ бўлмаган мақсадларда фойдали қазилма конларини қазилмоқчилик ва ер қаъридан фойдаланиш;

алоҳида илмий ва маданий қимматга эга бўлган ноёб геологик очик тоғ жинслари, минералогик ҳосилалар, палеонтология объектлари ва бошқа ер қаъри участкаларининг яхлитлигини бузадиган ҳар қайдай фаолият;

ер қаъри белгиланган тартибда давлат рўйхатига олинмаган ҳолда, уни геологик жиҳатдан ўрганиш ишларини амалга ошириш ман этилади.

Ер қаърининг алоҳида участкаларидан фойдаланиш аҳоли пунктлари, шаҳарлар атрофидаги яшил зоналар, саноат, транспорт, алоқа объектлари, ер ости сувларини олиш жойлари ва уларнинг муҳофаза зоналари, шунингдек, бошқа муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларнинг белгиланган чегараларида чекланиши ёки тақиқланиши мумкин.

44. Ер қаъри ва фойдали қазилмалардан:

ер ости бойликлари ва фойдали қазилмаларни ва тегишли табиий ресурсларни қазиб олишда улардан комплекс ва тежамкорлик билан фойдаланишни, шунингдек, атроф-муҳит ва ер қаъри ифлосланишининг олди олинишини таъминлаш;

фойдали қазилмаларни қазиб олиш чоғида бузилган ерларни рекультивация қилиш;

қайта тикланадиган фойдали қазилмалардан фақат табиий янгиланиш чегарасидагина фойдаланиш;

ер қаъри ва кенг тарқалган фойдали қазилмалардан фойдаланиш борасида белгиланган қоидаларга риоя қилиш;

фойдали қазилма конларини ўзлаштириш лойиҳаларига, шунингдек, минерал хомашёни қазиб олиш ва қайта ишлаш корхоналарини қуриш, реконструкция қилиш ва кенгайтириш лойиҳаларига давлат экологик экспертизасининг ижобий хулосаси мавжудлиги;

ер қаъри участкаларидан фойдаланиш ҳуқуқини берадиган лицензиянинг ёки ер қаъри участкаларининг фойдаланишга берилиши кўзда тутилган маҳсулот тақсмоти ҳақидаги келишувнинг мавжудлиги;

атроф-муҳитга минимал таъсирни таъминлайдиган фойдали қазилмалар юзини очишда ҳамда сиғимли жинслар уюмлари, фойдали қазилмаларни қайта ишлашдан қоладиган чиқиндилар тўпланадиган жойлар, конлардан чиққан яроқсиз жинслар уюмларини жойлаштириш шарти билан фойдаланишга йўл қўйилади.

45. Ер қаъридан фойдаланувчилар:

ер қаъридан белгиланган мақсадга мувофиқ фойдаланиш;

ишларни ер қаъридан фойдаланиш лойиҳасига мувофиқ амалга ошириш;

ер қаърини тўлиқ геологик ўрганиш, ундан оқилона, комплекс фойдаланиш ва муҳофаза қилиш;

конларнинг бой участкаларини танлаб қазилишига, минерал хомашёни қазиб олиш ва қайта ишлашда нормадан ортиқ йўқотишларга йўл қўймаслик;

фойдали қазилмалар захираларининг ҳолати ва ҳаракатини, уларнинг йўқотилиши ва нобудгарчилиги ҳисобга олиниши, шунингдек, ўз вақтида қайта ҳисоблаб чиқилишини, қайта тасдиқланиши ва ҳисобдан чиқарилиши;

бир вақтнинг ўзида қазиб олинадиган, аммо вақтинча фойдаланилмайдиган фойдали қазилмаларни сақлаш ва ҳисобга олиш;

сув олиш жойлари участкаларида ва уларга туташ ҳудудлардаги ер ости сувларининг режими бўйича кузатувлар амалга оширилиши;

ер ости сувлари муҳофазасини назорат қилувчи органларни ер ости сувлари ҳолатининг ўзгариши тўғрисида зудлик билан хабардор қилиш;

ер ости бойликларидан фойдаланиш билан боғлиқ ишларнинг хавфсиз амалга оширилиши, аварияларни бартараф этиш режаларининг ишлаб чиқилиши;

атроф табиий муҳитни, бино ва иншоотларни ер қаъридан фойдаланиш билан боғлиқ ишларнинг зарарли таъсиридан муҳофаза қилиш;

ер қаъридан фойдаланиш жараёнида геологик, маркшейдерлик ва бошқа ҳужжат юритилиши ва унинг сақланиши;

ер ости бойликлари тўғрисидаги маълумотлар, шунингдек, фойдали қазилмалар захираларининг ҳолати ва ҳаракати, уларнинг таркибидаги компонентлар тўғрисидаги маълумотларнинг Давлат геология ва минерал

ресурслар кўмитаси ҳузуридаги Давлат геология жамғармасига тақдим этилиши;

ер қаъридан фойдаланишда бузилган ер участкаларининг кейинчалик улардан фойдаланиш учун яроқли ҳолатга келтирилиши;

ер қаъридан фойдаланганлик учун тўловлар ўз вақтида тўланишини таъминлашга мажбурдир.

6-§. Чикиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида экологик хавфсизлик талаблари

46. Чикиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида экологик хавфсизлик талабларига риоя қилиш мақсадида:

ушбу Техник регламент ва махсус техник регламентлар билан белгиланган талабларга мувофиқ чикиндиларни зарарсизлантириш ва хавфсиз жойлаштирилишнинг техник воситалари билан жиҳозланмаган ҳўжалик ва бошқа фаолият объектларини ишга тушириш;

атроф-муҳит учун хавфлилик тоифаси белгиланмаган чикиндиларни ишлаб чиқариш ва улар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш;

сақлаш ва кўмиб ташлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси ҳудудига чикиндиларни, шу жумладан четдан радиоактив чикиндиларнинг ҳар қандай турларини олиб кириш;

Ўзбекистон Республикасида утилизация қилиш учун тегишли технологиялар мавжуд бўлган чикиндиларни кўмиб ташлаш;

чикиндиларни аҳоли пунктлари ерларида, табиатни муҳофаза қилиш, соғломлаштириш, рекреация мақсадларига мўлжалланган ерларда ва моддий маданий мерос объектлари жойлашган ерларда, аҳолининг ҳаёти ва соғлигига, шунингдек, табиатни муҳофаза қилиш объектларига ҳамда муҳофаза этиладиган табиий ҳудудларга зарар етказиш хавфиюзага келиши мумкин бўлган бошқа жойларда сақлаш ва зарарсизлантириш;

атроф-муҳитда қаттиқ ва суяқ чикиндиларни рухсатсиз жойлаштириш;

саноат ва маиший чикиндиларни махсус техник мосламаларсиз зарарсизлантириш;

кўмилган чикиндиларни ўзбошимчалик билан чиқариб олиш;

маиший чикиндиларни (ҳужжатда назарда тутилмаган) ташиш учун мўлжалланмаган транспорт воситаларида, шунингдек, маиший чикиндиларни ташиш билан боғлиқ бўлмаган шахслар кузатувида ташиш, йирик габаритли маиший чикиндилар ва қурилиш чикиндилари, шунингдек, дарахт ва буталарни кесиш ҳамда агротехник ишлов беришда ҳосил бўладиган чикиндилар (дарахт ва бута шох-шаббалари, кесиш ишлари қолдиқлари ва бошқалар) бундан мустасно.

47. Ер қаърида чикиндиларни фуқароларнинг ҳаёти ва соғлиги, атроф-муҳит хавфсизлигини, табиий ресурслар сақланишини таъминлаш

талабларига риоя этган ҳолда, фақат махсус тадқиқотлар натижаларига кўра айрим ҳоллардагина кўмиб ташлашга рухсат этилади.

48. Чиқиндиларни қайта ишлаш, уларни полигонларда кўмиб ташлаш ва сақлаш давлат экологик экспертизасининг ижобий хулосаси бўлган тақдирда амалга оширилади.

49. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида чиқиндиларни кўмиш ва утилизация қилиш жойлари тўғрисидаги маълумотларни тўплаш, қайта ишлаш, сақлаш ва таҳлил қилишни таъминлаш мақсадида хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар чиқиндиларни кўмиш ва утилизация қилиш объекларининг Давлат кадастри ягона тизимига киритилишини мажбурий тартибда таъминлайди.

Чиқиндиларни кўмиш ва утилизация қилиш жойлари давлат кадастри қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда юритилади.

50. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида ҳосил бўладиган чиқиндилар паспортланиши лозим.

Чиқинди паспорти чиқиндининг ҳар бир тури учун юридик шахслар томонидан тузилади. Ишлаб чиқариш технологияси билан боғлиқ тарзда чиқиндининг ўзига хос хусусиятлари ўзгарган ҳолларда, чиқинди паспортига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилади.

Чиқиндиларни паспортлаш тартиби қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

51. Чиқиндиларнинг Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кирилишига аҳолининг ҳаёти ва соғлиги ҳамда атроф табиий муҳит хавфсизлигини таъминлаш шарти билан уларни фақат қайта ишлаш ва утилизация қилиш учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда йўл қўйилади.

Чиқиндиларни Ўзбекистон Республикаси ҳудудига олиб кириш ва унинг ҳудудидан олиб чиқишни тартибга солиш қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

52. Хавфли чиқиндилар уларнинг қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда берилган экологик сертификати ҳамда рухсатнома мавжуд бўлган тақдирда, махсус жиҳозланган транспорт воситаларида ташилади.

53. Олди-сотди, экспорт-импорт операцияси объекти бўлган чиқиндилар, шунингдек, ташилиши керак бўлган хавфли чиқиндилар чиқинди билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасидаги санитария нормалари ва қоидаларига, экологик нормативларга мувофиқлик бўйича экологик сертификатлашдан ўтказилиши керак ва унинг натижаларига кўра чиқиндиларнинг мулкдорларига экологик сертификат берилади.

Чиқиндиларни экологик сертификатлаш тартиби қонун ҳужжатлари билан белгиланади.

54. Хўжалик ва бошқа фаолият объектларини лойиҳалаштириш, қуриш, улардан фойдаланиш, реконструкция қилиш, консервациялаш ва тугатишда қонун ҳужжатларида белгиланган талабларга мувофиқ чиқиндиларни сақлаш учун жиҳозланган майдончалар назарда тутилиши лозим.

55. Хавфли чиқиндилар уларни тўплаш, сақлаш, утилизация қилиш, кўмиш ва ёки йўқ қилиш жойларига:

хавфли чиқиндилар паспорти мавжуд бўлганда;

махсус жиҳозланган ва махсус белгилар билан таъминланган транспорт воситалари мавжуд бўлганда;

хавфли чиқиндиларни ташиш ва топшириш учун ташиладиган хавфли чиқиндилар миқдори, ташиш мақсадлари ва манзили кўрсатилган ҳужжатлар мавжуд бўлганда ташилади.

56. Хавфли чиқиндилар ушбу Техник регламент талаблари ҳисобга олинган ҳолда, технологик жараёнлар ёрдамида зарарсизлантирилади.

57. Чиқиндиларни жойлаштириш объектларида чиқиндиларни сақлашда (кўмишда) кейинчалик ишлов бериш, юклаш, ташиш, тушириш, утилизация қилиш ва йўқ қилиш ишларини амалга ошириш мақсадида уларнинг алоҳида сақлаш талаблари таъминланиши лозим.

58. Юридик шахслар:

чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида белгиланган санитария нормалари ва қоидаларига, экологик нормативларга риоя этиши;

қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда чиқиндиларнинг ҳисобини юритиши, улар тўғрисида ҳисобот тақдим этиши;

чиқиндиларнинг фуқаролар ҳаёти ва соғлиги, атроф-муҳит учун хавфлилик даражасини белгиланган тартибда аниқлаши;

чиқиндиларнинг ҳосил бўлиш нормативлари ва уларни жойлаштириш лимитлари лойиҳаларини ишлаб чиқиши;

аҳоли пунктларининг умумий фойдаланишдаги ерларига, йўлларнинг четига, қатнов қисмига қурилиш ва маиший чиқиндилар ташланиши ҳамда тўпланишининг олдини олиши;

чиқиндилар тўпланишини таъминлаши, ўзига тегишли бўлган биноларга яқин ёки туташ ҳудудларда қаттиқ маиший чиқиндиларни тўплаш ва вақтинча сақлаш учун контейнерлар (кутилар) ўрнатиши;

ресурс қимматига эга ва утилизация қилиниши лозим бўлган чиқиндиларнинг тегишли даражада сақланишини таъминлаши ҳамда уларнинг йўқ қилиниши ва бузилишига йўл қўймаслиги;

ўзининг мулки бўлган чиқиндиларнинг утилизация қилинишига доир технологияларни ишлаб чиқиш ва амалиётга жорий этиш чораларини кўриши;

чиқиндиларнинг аралашиб кетишига йўл қўймаслиги, ишлаб чиқариш технологиясида назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно;

чиқиндиларнинг белгиланмаган жойларда ёки объектларда сақланиши, қайта ишланиши, утилизация қилиниши ва зарарсизлантирилишига, шунингдек, бундай жойларга ёки объектларга жойлаштирилиши ҳамда ташланишига йўл қўймаслиги;

чиқиндиларни махсус техник мосламаларни қўлламаган ҳолда ёкиб юбормаслиги;

санитар тозалаш инфратузилмаси объектларини жойлаштириш ва улардан фойдаланиш бўйича талабларни бузмаслиги;

чиқиндилар жойлаштирилган ўз объектларининг санитария ва экологик ҳолатини назорат қилиш;

чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш вақтида ҳолати бузилган ер участкаларида рекультивация ишларини ўтказиши;

чиқиндиларни мумкин қадар кўпроқ утилизация қилиш, уларни чиқиндиларни тўплаш, сақлаш ва утилизация қилиш билан шуғулланувчи бошқа юридик ва жисмоний шахсларга реализация қилиш ёки бериш чоратadbирлари комплексини амалга ошириши, шунингдек, утилизация қилинмайдиган чиқиндилар экологик жиҳатдан хавфсиз тарзда зарарсизлантирилишини таъминлаши;

маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органларига рухсат олинмаган тарзда атроф-муҳитга чиқиндилар чиқарилганлиги ҳолатлари тўғрисида ва кўрилган чоралар ҳақида белгиланган тартибда ахборот тақдим этиши;

чиқиндиларни жойлаштирганлик учун белгиланган тартибда компенсация тўловлари тўлаши;

чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш натижасида фуқароларнинг ҳаёти, соғлиги ва мол-мулкига, атроф-муҳитга, юридик шахсларга етказилган зарарнинг ўрнини қоплаши шарт.

Юридик шахслар қонун ҳужжатларига мувофиқ чиқиндилар билан боғлиқ ишларни амалга ошириш соҳасида бошқа мажбуриятларни ҳам олиши мумкин.

59. Чиқиндиларни маълум бир вақт давомида назоратда сақлаш мақсадида, бинолар, иншоотлар ёки ҳудуддан ажратилган рухсат этилган участкага (чиқиндиларни жойлаштириш объектларида) жойлаштирилади, бу чиқиндилар партиясига тегишли ҳужжатларда акс эттирилади.

4-боб. Маҳсулотлар ва чиқиндиларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш ва утилизация қилиш жараёнларининг экологик хавфсизлик талабларига мувофиқлигини баҳолаш

60. Маҳсулотлар ва ишлаб чиқариш ҳамда истеъмол чиқиндиларини ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш, ва утилизация қилиш жараёнларининг экологик хавфсизлик талабларига мувофиқлигини баҳолаш ушбу Техник регламентнинг тартибга солинадиган объектларининг экологик хавфсизлик талабларига мувофиқлигини аниқлаш учун белгиланади.

61. Ушбу Техник регламентни қўллаш учун маҳсулотлар, хизматлар, маҳсулотни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш, утилизация қилиш жараёнларининг мувофиқлигини баҳолашнинг қуйидаги шаклларига йўл қўйилади:

давлат экологик экспертизаси;

экологик сертификатлаштириш (экологик хавфли маҳсулот ва чиқиндилар учун).

Экологик хавфсизлик талаблари бузилиши натижасида аҳолидан асосли мурожаатлар бўлганда тақдирда, Техник регламент талабларига риоя этилиши юзасидан жамоат экологик экспертизаси ўтказилиши мумкин.

62. Ушбу Техник регламентнинг тартибга солинадиган объектларининг мувофиқлиги техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар ва Ўзбекистон Республикасининг норматив-ҳуқуқий ҳужжатларига мувофиқ баҳоланади.

63. Техник регламент талабларига риоя этилиши бўйича давлат назорати Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, шунингдек, давлатнинг ваколатли бошқа органлари томонидан ўз ваколатлари доирасида амалга оширилади.

5-боб. Яқунловчи қоидалар

64. Ушбу Техник регламент кучга кирган пайтдан бошлаб, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида амалда бўлган техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар ва маҳсулотларни ишлаб чиқариш, сақлаш, ташиш, утилизация қилиш технологик жараёнларининг экологик хавфсизлигини таъминлаш бўйича белгиланадиган талаблар Техник регламентга мувофиқлаштирилгунига қадар Техник регламентга зид бўлмаган ҳолда қўлланилади.

65. Ушбу Техник регламент кучга киргунга қадар Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси тегишли вазирликлар ва идоралар, илмий ва таълим муассасалари билан биргаликда иқтисодиётнинг турли соҳалари учун атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича энг яхши қулай технологияларнинг янгиланадиган реестри (маълумотномасини) ишлаб чиқилиши ва юритилишини ташкил қилади.

Реестрдаги маълумотлар манфаатдор томонларнинг кўриб чиқиши учун очик бўлади.

66. Иқтисодиётнинг турли тармоқлари учун энг яхши қулай технологиялар реестрини (маълумотномасини) яратишда бундай технологиялардан фойдаланиш бўйича хорижий тажриба, қонунчиликда белгиланган тартибда хўжалик юритувчи ва бошқа субъектлар материалларидан фойдаланиш мумкин”.

